

ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ

ИЗВЕШТАЈ О ОЦЕНИ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ
Бојана Марковић
Школски системи Кине и Србије из компаративне перспективе

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ
<p>1. Датум и орган који је именовao комисију 02. 02. 2018. Наставно-научно веће Филозофског факултета у Новом Саду</p> <p>2. Састав комисије са назнаком имена и презимена сваког члана, звања, назива уже научне области за коју је изабран у звање, датума избора у звање и назив факултета, установе у којој је члан комисије запослен:</p> <p>1. др Маријана Косановић, ванредни професор Филозофског факултета у Новом Саду, ужа научна област Педагогија, изабрана у звање 23.10.2013. год., председница комисије;</p> <p>2. др Вера Спасеновић, ванредни професор, Филозофског факултета у Београду, ужа научна област Школска педагогија, изабрана у звање 18.12. 2013. год., члан комисије;</p> <p>3. др Срђан Шљукић, редовни професор Филозофског факултета у Новом Саду, ужа научна област Социологија, изабран у звање 25.06 2015. год., члан комисије;</p> <p>4. др Милица Андевски, редовни професор Филозофског факултета у Новом Саду, ужа научна област Педагогија, изабрана у звање 16.11 2006. год., ментор.</p>
II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ
<p>1. Име, име једног родитеља, презиме: Бојана, Мирослав, Марковић</p> <p>2. Датум рођења, општина, држава: 14.12.1986. Лозница, Република Србија</p> <p>3. Назив факултета, назив студијског програма дипломских академских студија – мастер и стечени стручни назив Филозофски факултет у Новом Саду, Педагогија, Мастер педагог</p> <p>4. Година уписа на докторске студије и назив студијског програма докторских студија 2011. године Докторске академске студије педагогије</p>
III НАСЛОВ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:
Школски системи Кине и Србије из компаративне перспективе
IV ПРЕГЛЕД ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:
<p>Дисертација Бојане Марковић припада друштвено-хуманистичкој научној области и написана је у складу са стандардним форматом истраживачког рада из ових области. Написана је на српском језику, а извод је дат на српском и на енглеском језику.</p>

Докторска дисертација је обима 161 страница куцаног текста и садржи 17 поглавља, 7 слика, 13 табела, 194 референце.

Дисертација се бави компаративном анализом школских система Кине и Србије, структуром и организацијом школских система Кине и Србије, променама и правцима развоја образовања у Кини и Србији са фокусом на сличности и разлике које постоје у школским системима ове две земље.

Дисертација обухвата прегледно и јасно представљене целине: уводна разматрања, теоријске и филозофске претпоставке рада, методолошку оријентацију рада, анализу промена, структуре, одлика васпитно-образовног процеса у Кини и Србији, компарацију добијених података, закључна разматрања.

Након **1. Уводних разматрања** (од 1-3 страна), иду следећа поглавља:

2. Теоријска и филозофска претпоставка рада (од 4-8 страна);

3. Методолошка оријентација рада (8-14 страна);

4. Филозофске, историјске, идеолошке основе образовања у Кини (15-25 страна) (које обухвата: 4.1. Филозофске и идеолошке основе Кине; 4.2. Конфуције и његов утицај на образовање; 4.3. Социолошке основе Кине; 4.4. Политичко уређење Кине; 4.5. Повезаност економије и образовања);

5. Промене у образовној политици и правци развоја образовања у Кини (26-33 страна) (које обухвата: 5.1. Кључне промене у образовној политици Кине кроз историју; 5.2. Правци промена образовања у 21. веку; 5.3. Национални план Кине за средње и дугорочне образовне реформе (2010-2020);

6. Структура и организација школског система Кине (34-51 страна) (које обухвата: 6.1. Предшколско образовање; 6.2. Обавезно образовање; 6.2.1. Нижа средња школа; 6.3. Виша средња школа; 6.4. Пријемни испит за високе школе: Гао као; 6.5. Високо образовање; 6.6. Структура и организација школског система у Кини – SWOT анализа);

7. Одлике васпитно-образовног процеса у Кини (52-66 страна) (које обухвата: 7.1. Васпитни стил; 7.1.1. Кинески васпитни стил; 7.2. SWOT Васпитни стил у Кини; 7.3. Како и зашто уче Кинези? 7.4. Морално образовање у Кини; 7.5. Настава у Кини; 7.6. SWOT анализа наставног процеса у Кини; 7.7. Образовна постигнућа ученика; 7.8. образовање наставника и карактеристике наставничке професије;

8. Филозофске, историјске и идеолошке основе образовања у Србији (67- 68 страна) (које обухвата: 8.1. Филозофске и историјске основе; 8.2. Политика и образовање у Србији);

9. Промене у образовној политици и правци развоја образовања у Србији (69-75 страна) (које обухвата: 9.1. Кључне промене у образовној политици у Србији кроз историју; 9.2. Правци промена образовања у 21. веку; 9.3. Стратегије развоја образовања у Србији до 2020. године);

10. Структура и организација школског система Србије (76-89 страна) (које обухвата: 10.1. Предшколско образовање; 10.2. Обавезно образовање; 10.3. Средње образовање; 10.4. Високо образовање; 10.5. Структура и организација школског система у Србији – SWOT анализа);

11. Одлике васпитно-образовног процеса у Србији (90-108 страна) (које обухвата: 11.1. Васпитни стил у Србији; 11.2. SWOT – Васпитни стил у Србији; 11.3. Морално образовање у Србији; 11.4. Настава у Србији; 11.5. SWOT анализа наставног процеса у Србији; 11.6. Образовна постигнућа ученика из Србије на PISA истраживању; 11.7. образовање наставника и карактеристике наставничке професије у Србији;

12. Промене у образовним политикама и правци развоја образовања у Кини и Србији – сличности и разлике (109-111);

13. Компарације структуре и организације школских система Кине и Србије (112-121) (које обухвата: 13.1. Компарација предшколског образовања Кине и Србије; 13.2. Обавезно образовање у Кини и Србији – компарација; 13.3. Секундарно образовање у Кини и Србији – компарација; 13.4. Терцијално образовање у Кини и Србији – компарација);

14. Компарација одлика васпитно-образовног процеса Кине и Србије (122-128 страна) (које обухвата: 14.1. Компарација васпитних стилова у Кини и васпитних стилова у Србији; 14.2. Компарација моралног образовања у Кини и Србији; 14.3. Компарација наставе у Кини и Србији; 14.4. Поређење образовних постигнућа ученике из Кине и Србије; 14.5. образовање наставника и

карактеристике наставничке професије у Кини и Србији – компарација);

15. Шта можемо научити из Кинеског образовања (129-133 страна);

16. Закључна разматрања (134-138 страна) изложени су општи закључци, елаборирани кроз анализу постављених зататака истраживања, дате педагошке апликативне импликације истраживања, указана потреба за даљим, сличним истраживањима.

17. Литература (139-147) садржи приказ коришћене литературе и веб-извора.

V ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Наслов. Наслов докторске дисертације је јасно и прецизно формулисан, и у складу је са темом и садржајем истраживања.

Теоријски приступ проблему. Овај део дисертације посвећен је прегледу теоријских полазишта релевантних за проблем истраживања. Кандидаткиња се позива на фундаменталне документе ОЕСД-а, препоруке Међународне комисије за развој образовања за 21 век, на трендове токова глобализације и њихову рефлексију на националне привреде, светску економију која се све више базира на знању и економији знања, међусобну повезаност у борби против сиромаштва и друштвене искључености. У раду се истичу заједничке интенције Кине и Србије за унапређивање образовања до 2020. године имплементирани у Национални план Кине за средње и дугорочне образовне реформе (2010-2020) и Стратегију развоја образовања у Србији до 2020. године. Циљеви обе земље највише се односе на популаризацију образовања, повећавање ефикасности ресурса образовања, веће једнакости у образовању, као и усаглашавање структуре система образовања са развојним потребама појединаца а у исто време и са потребама тржишне економије 21. века. Интенције обе земље огледају се и сталном повећању процента становништва укљученог у програме доживотног учења, стално побољшање квалитета образовања у земљи, на једнака права свих појединаца на образовање, посебно кроз праведност и инклузивност. Остваривање једнаких права у образовању услов је васпитања младих за демократију и обухвата сваки облик намерног деловања у циљу стицања вештина и знања потребних за ефикасно учешће у демократском процесу. Теоријски приступ проблему се ослања и на интеркултурално образовање које се схвата као процес доброг упознавања себе и сопствене културе како би се разумела култура других. Интеркултурално образовање обухвата рад на интеркултуралној компетентности, дубоко укорењеним уверењима о томе шта је добро, шта је лоше, на преиспитивању сопственог погледа на свет као и учење везано за феномен различитости.

Методолошке основе истраживања. Ово поглавље написано је у складу са важећим стандардима квалитативних истраживања у друштвено-хуманистичким наукама. Предмет истраживања утемељен је на актуелним научним ставовима и сазнањима и јасно је исказан путем истраживачког проблема. Циљ истраживања експлицитно је одређен у испитивању сличности и разлика образовних парадигми школских система Кине и Србије, а у настојању унапређивања нашег школског система. Циљ је операционализован истраживачким задацима. Кандидаткиња је описала методе и технике истраживања. Овде истичемо примену комплексне истраживачке процедуре компаративног истраживања кроз хоризонтално упоређивање одређених васпитних феномена како би се јасније разумеле специфичности образовно-васпитних система који се компарирају. Истичемо и улогу апликативне или нормативне фазе компаративног истраживања у раду, која представља евалуацију на основу норми или вредносног суђења, који омогућава проучавање страног система како бисмо боље разумели властити и модификовали га. Присутан је и елемент јукстапозиције значајан за компаративна истраживања, постављање у односе података који се истражују са увек присутном интенцијом кандидаткиње да утврди везу истраживаних феномена. У раду се уважава културни контекст проучавања одређеног образовног система, а заступљено је и кретање од појединачног ка општем, крос-националне студије, којим се доприноси унапређивању теоријских знања и спречавају погрешне генерализације резултата који произилазе само из једне земље. Поред компарације у раду су примењиване и метода генерализације, метода студије случаја, метода компилације, историјски метод као и SWOT

анализа као аналитички оквир за препознавање снага и слабости, могућности и претњи одређеном систему. У оквиру квалитативног приступа анализирани су документација, званични извештаји, статистички подаци, тако да је генерално, кроз холистички и квалитативни приступ кандидаткиња релевантно поставила истраживачки нацрт којим је одговорила на постављене истраживачке циљеве. Постављени методолошки оквир истраживања указује на коректну методолошку писменост кандидаткиње.

Иако се чини да Кина и Србија на први поглед, немају много сличности, кроз дисертацију кандидаткиња Бојана Марковић нас упознаје да постоје многе сличности, да упознајући кинески школски систем преиспитујемо сопствени и откривамо смернице за његово унапређење. Ове анализе урађене су у најзначајнијем, централном делу рада у коме нас је кандидаткиња детаљно упознала прво са Кинеским па, једнако тако и са системом образовања у Србији. Најпре су дате филозофске, историјске, идеолошке, социолошке основе образовања у Кини, са фокусирањем на Конфуцијеов утицај на образовање. У раду су разматрани политичко уређење Кине, повезаност економије и образовања, промене у образовној политици и правци развоја образовања у Кини - кроз историју све до праваца промена 21. века. Дат је Национални план Кине за средње и дугорочне образовне реформе (2010-2020). Детаљно су приказани структура и организација школског система Кине - предшколско образовање, обавезно образовање, нижа средња школа, виша средња школа, курикулуми као и високо образовање. За бољу прегледност структуре и организације школског система у Кини, кандидаткиња је дала SWOT анализу са приказом снага, слабости, могућности и претњи школском систему у Кини. У раду су детаљно разматране одлике васпитно образовног процеса у Кини – васпитни стил, морално образовање, настава у Кини, SWOT анализа наставног процеса у Кини, образовна постигнућа ученика, образовање наставника и карактеристике наставничке професије у Кини. Једнаки распоред и анализу поглавља са идентичном проблематиком, кандидаткиња Бојана Марковић је дала и за образовање у Србији – од филозофских, историјских, идеолошких, политичких основа, промена у образовној политици и праваца развоја образовања у Србији, кроз историју све до праваца промена 21. века. Детаљно је дата Стратегија развоја образовања у Србији до 2020 године. Приказана је структура и организација школског система Србије – предшколско образовање и васпитање, обавезно образовање, средње образовање, високо образовање. Кандидаткиња је и за структуру и организацију школског система у Србији дала SWOT анализу са приказом снага, слабости, могућности и претњи. У овом делу рада су, као и за Кину, такође детаљно разматране одлике васпитно образовног процеса – васпитни стил, морално образовање, настава у Србији, SWOT анализа наставног процеса у Србији, образовна постигнућа ученика, образовање наставника и карактеристике наставничке професије у Србији. Након ових приказа, кандидаткиња је детаљно, кроз посебна поглавља у раду, анализирала сличности и разлике промена у образовним политикама и правцима развоја образовања у Кини и Србији, затим начинила компарацију структуре и организације школских система Кине и Србије (од предшколског, обавезног образовања, секундарног и терцијалног образовања Кине и Србије), до компарације одлика васпитно-образовног процеса Кине и Србије – компарације васпитног стила, моралног образовања, наставе, образовних постигнућа ученика, образовања наставника и карактеристика наставничке професије у Кини и Србији. Занимљиво поглавље докторске дисертације носи наслов: *Шта можемо научити из кинеског образовања*, и представља препоруке креаторима образовне политике код нас.

Одабир, бројност и значај консултованих извора указују на способност кандидаткиње да изврши добар избор извора и литературе релевантне за проблем којим се дисертација бави, а начин структурирања овог дела дисертације указује на вештину, да се на адекватан начин уведе у предмет и проблем истраживања и укаже на његов значај.

Закључак. У овом поглављу дата су закључна разматрања, у којима су сажето, јасно и прецизно сумирани резултати докторске дисертације према постављеним задацима истраживања. Поглавље обухвата и процену доприноса рада, експлицирање јаких и слабих страна образовног система Кине и Србије, ограничења студије и импликације за даља истраживања.

У одељку **Литература** су наведене коришћене библиографске јединице, које су актуелне и

релевантне за испитивану тематику.

VI СПИСАК НАУЧНИХ И СТРУЧНИХ РАДОВА КОЈИ СУ ОБЈАВЉЕНИ ИЛИ ПРИХВАЋЕНИ ЗА ОБЈАВЉИВАЊЕ НА ОСНОВУ РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА У ОКВИРУ РАДА НА ДОКТОРСКОЈ ДИСЕРТАЦИЈИ

1. Марковић, Б. (2014). Концепција општег образовања некад и сад. *Тематски зборник под називом: "Компетенције васпитача за друштво знања"*. Висока школа струковних студија за образовање васпитача у Кикинди, 326-331. (M53)
2. Марковић, Б. (2016). Како младе учити моралности? Поуке из Кине и САД. *Зборник Матице српске за друштвене науке*, 157-158 (3/2016), 591-602. (M24)
3. Марковић, Б. (2016). Компарација наставе у Кини и Србији- свот анализа. *Педагошка стварност*, бр.4, 587-602. (M52)

VII ЗАКЉУЧЦИ ОДНОСНО РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА

Закључне анализе докторске дисертације Бојане Марковић детаљно су елабориране приказом налаза реализованих кроз постављене истраживачке задатке.

Промене изазване новим технологијама, мењање економија под притиском токова глобализације, стварање и гашење одређених радних места, воде томе да Србија мора да пронађе пут конкурентности у односу на друге земље. Конкурентност би требало да се огледа у коришћењу природних ресурса, очувању и обнављању енергије, прилагођавању тржишта глобалној економији и трендовима, али и у коришћењу снага и могућности које су предочене у одређеним деловима овог рада кроз SWOT анализе. Информације дескриптивног карактера које налазимо у овом раду омогућавају нам да из различитих углова сагледамо како наш тако и кинески школски систем, да увидимо оно што је добро и успешно и тако освестимо могућности и правце којима Србија може да иде, угледајући се на искуства „добре праксе“. Образовни, првенствено школски систем у Србији, захтева темељно промишљање, са могућим структуралним и функционалним променама и реорганизацијама. Један од корака ка његовом усавршавању је сагледавање и упознавање са другим системима који су успешнији од нас, те се допринос ове дисертације рефлектује у потреби и одговорности педагошких посленика да буду у току са светским токовима и са лидерима у образовању, какав је актуелни школски систем Кине.

Данас су евидентна снажна глобална превирања цивилизације Истока и Запада, како у политичком, привредном и економском погледу, тако, једнако снажно и у културним, социјалним, моралним, филозофским, етичким димензијама, па тиме и у сферама школе, васпитања и образовања, које данас добија епитет – образовање за 21 век. У овим променама, Кина се издвојила у великог економског и друштвено-политичког дива, који плени својим постигнућима и успесима посебно у области васпитања и образовања. Отуда је допринос овог рада у темељном изучавању успеха кинеског школског система, кроз препознавање и навођење његових јаких снага и квалитета, али и слабости чиме се отварају праваци и идеје који би трасирали реформу школског система Србије у будућности. Дисертација је сагледала и проширила оквир и начин на који се проблеми образовања посматрају, посебно у холистичком сагледавању и корелирању бројних чинилаца, у њиховом повезивању, раздвајању, уз сталну анализу и синтезу добијених резултата. Посебно је важно истаћи и стално присутан опрезан и критичан став кандидаткиње Бојане Марковић, о потреби перманентног праћења и развијања снага нашег школског система уз избегавање замки

непровереног величања туђих идеја и реформских решења.

Допринос овога рада је у сагледавању образовне политике обе земље путем откривања сличности и разлика у образовним интенцијама и у том смислу, анализирања улоге и значаја Министарства образовања као кључног тела у креирању образовне политике. У раду су дате значајне препоруке креаторима образовне политике у Србији у даљим напорима везаним за процес децентрализације образовања, потребе повећања квалитета и популаризације образовања, већег обухвата становништва образовним програмом посебно на секундарном и терцијалном нивоу, као и на промовисање једнакости образовања, повећање процента становништва које би било укључено у програме доживотног образовања, као и сагледавање генералног усаглашавања структуре система образовања, како са непосредним потребама појединца, тако и са економским, социјалним, културним, истраживачким образовним, јавним, административним и другим системима у Србији. Овај рад доприноси да боље упознамо сопствени школски систем, његове снаге и слабости, али и да унапредимо међународно сагледавање и разумевање, откривајући да нас повезује много више сличности него разлика које су евидентне на први поглед.

Важно је истаћи и да кандидаткиња Бојана Марковић не пледира вештачко, механичко преношење и копирање кинеске добре праксе и кинеских школских успеха и, њихово, насилно „убацивање“ у систем васпитања и образовања у Србији, него критички и опрезно, остаје при ставу да оно што је аутентично, добро и специфично за сваки систем васпитања и образовања, овде превасходно мислимо на српски, треба сачувати и на његовим темељима промишљати које од нових, другачијих решења можемо преузети, и даље неговати, на исти начин или неки другачији, сопствени, аутентичан начин, са могућим модификацијама, али увек у складу са сопственим потребама и специфичностима педагошког деловања. У овом раду, посматрање добре праксе и искустава других, треба да послужи и да неке сопствене поступке и начине деловања посматрамо на другачији начин, не би ли почели и да делујемо и радимо другачије, али увек уз уважавање онога што је за наш систем особено и важно а са интенцијом реформисања, побољшања, даљег напредовања наших ученика и наставника, а тиме и друштва у целини.

Допринос овог рада је што је отворио нове теме и дао идеје за проучавања различитих делова школских система обе земље и пионирски уцртао пут новим компаративним истраживањима и анализама.

VIII ОЦЕНА НАЧИНА ПРИКАЗА И ТУМАЧЕЊА РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА

Експлицитно навести позитивну или негативну оцену начина приказа и тумачења резултата истраживања.

Приказ и тумачење резултата истраживања у докторској дисертацији изведени су на основу добро постављеног предмета, проблема и циљева истраживања. Наведени резултати представљени су и протумачени на теоријски и методолошки адекватан и релевантан начин. Из наведених разлога они се позитивно оцењују као значајан допринос научном и апликативном објашњењу испитиване проблематике.

IX КОНАЧНА ОЦЕНА ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Експлицитно навести да ли дисертација јесте или није написана у складу са наведеним образложењем, као и да ли она садржи или не садржи све битне елементе. Дати јасне, прецизне и концизне одговоре на 3. и 4. питање:

1. Да ли је дисертација написана у складу са образложењем наведеним у пријави теме

Комисија оцењује да је докторска дисертација **Школски системи Кине и Србије из компаративне перспективе**, кандидаткиње Бојане Марковић, написана у складу са образложењем наведеним у пријави теме дисертације.

2. Да ли дисертација садржи све битне елементе

Комисија оцењује да докторска дисертација садржи све битне елементе потребне овој врсти академског рада.

3. По чему је дисертација оригиналан допринос науци

На темељу утврђених сличности и разлика школских система Кине и Србије у раду су експлицирани начини могућег унапређења нашег школског система. Откривене сличности и разлике рефлектују како тренутно стање образовања у нашој земљи, тако и могућност креирања, дефинисања и редефинисања националне стратегије и планова за будућност система васпитања и образовања. Компарације које су експлициране у дисертацији, а које су изведене анализом школског система Кине, могу бити корисне смернице за унапређење школског система Србије. Србија може да се угледа на Кину када се говори о очувању националног идентитета и поштовања традиционалних вредности, уз пожељну флексибилност, потребу прилагођавања и отвореност ка образовним променама, потребама и изазовима образовања за будућност. То свакако не значи, механичко преношење и копирање нечије добре праксе и школског успеха и вештачко убацивање у наш систем, него сигнализује потребу да промислимо кључне чиниоце нашег образовног система, да освестимо преломне тачке, актере, носиоце развоја и идеја, уз пажљиви одабир онога што је могуће преузети, даље неговати, на исти или неки другачији, сопствени, аутентичан начин, са модификацијама, и у складу са сопственим потребама и специфичностима окружења. У том смислу, проучавање добре праксе и искустава других, може послужити да неке сопствене поступке и начине деловања посматрамо на другачији начин, не би ли и почели да делујемо и радимо другачије.

4. Недостаци дисертације и њихов утицај на резултат истраживања

Комисија оцењује да докторска дисертација кандидаткиње Бојане Марковић нема битних недостатака.

X ПРЕДЛОГ:
На основу укупне оцене дисертације, комисија предлаже:
- да се докторска дисертација под насловом Школски системи Кине и Србије из компаративне перспективе, прихвати , а кандидаткињи Бојани Марковић одобри одбрана.

датум: 12. 02 2018.

ПОТПИСИ ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ

проф. др Маријана Косановић,
председник комисије

проф. др Вера Спасеновић, члан

проф. др Срђан Шљукић, члан

проф. др Милица Андевски, ментор

НАПОМЕНА: Члан комисије који не жели да потпише извештај јер се не слаже са мишљењем већине чланова комисије, дужан је да унесе у извештај образложење односно разлоге због којих не жели да потпише извештај.